

Meer uitgeven of meer bezuinigen?

Guus Berkhout

In de afgelopen maanden is er door monetaire economen grote druk op de politiek uitgeoefend om de begrotingsdiscipline vaarwel te zeggen en de staatsschuld weer te laten oplopen. Zo'n radicale omslag in het regeringsbeleid zou zorgen voor een toename van de economische groei, zo is het argument. De Europese Centrale Bank (ECB) heeft zijn werk gedaan door ervoor te zorgen dat schulden maken nooit zo goedkoop is geweest. Nu moet politiek Den Haag de geldkraan nog opendraaien en dan wordt het beoogde doel van meer groei bereikt, zo is de redenering. Sommigen, zoals de Amerikaanse econoom Paul Krugman en de Nederlandse econoom Bas Jacobs, gaan zelfs nog verder in hun pleidooi. Als hun advies niet wordt opgevolgd zal de Nederlandse economie worden kapot bezuinigd, zo is de voorspelling. Forse uitspraken, maar is dat wel zo?

Inderdaad, het gaat heel goed met ons begrotingstekort. Volgens het CBS is het tekort dit jaar zo'n 0.5% van het bruto binnenlands product (bbp). Maar het is fair om hierbij aan te tekenen dat de totale staatsschuld nog steeds ruim €450 miljard bedraagt, hetgeen neerkomt op meer dan €27.000 per inwoner. Op de korte termijn is dat geen probleem, maar de kunstmatig laag gehouden rente van nu zal zeker niet standhouden. Als we de beruchte 4% rekenrente van de politiek als voorbeeld nemen, zou de staatsschuld ons jaarlijks 18 miljard gaan kosten, oftewel €1.000 per inwoner. Dat is ongeveer de premie van de zorgverzekering, waar nu zoveel over te doen is. Dus het kiezen van een nog hogere staatsschuld brengt duidelijke risico's met zich mee. Maar afgezien van de renterisico's, is met de voorgestelde aanpak – geldkraan open – meer economische groei wel zo zeker?

Nederland heeft één van de meest open economieën ter wereld. Het telkens maar weer geopperde 'helikopter geld' is niet alleen een schothagel, veel zal weglekken naar het buitenland ('spillover') en de kans dat we daarmee onze eigen groei opkrikken lijkt erg klein. De overbekende keuze om te investeren in de kennisinfrastructuur is een aanzienlijk beter idee, maar dan moeten de voorstellers wel veel concreter worden. Immers, eerst geld reserveren en dan pas plannen maken, is de verkeerde volgorde. Dat riekt te veel naar 'geld zoekt doel' en we weten uit het verleden welk lobbycircus er dan ontstaat. Een veel gehoord voorstel is om extra geld te steken in onderwijs. Daar zal iedereen het mee eens zijn, maar de kern van de zaak is waaraan dat geld dan moet worden besteed. Gezien de spectaculaire veranderingen in de arbeidsmarkt, met name door de exponentiele digitalisering van de economie, staat het onderwijs voor een historische omwenteling. De urgentie is al jaren bekend, maar gevestigde belangen houden echte hervormingen tegen. Daardoor zien we in ons land een groeiend aantal opleidingen die jonge mensen linea recta naar de WW leiden. Dat gebeurt op alle niveaus: van MBO tot Universiteit. Aan de andere kant zien we een dramatisch tekort aan technische vaardigheden ontstaan, maar juist in de technische opleidingen wil minister Jet Bussemaker een numerus fixus invoeren. Het pleidooi om zo maar meer geld uit te geven aan onderwijs is weer zo'n monetaire oplossing dat veel teleurstelling gaat opleveren. Dat geldt ook voor het pleidooi om nog meer overheidsgeld te stoppen in de fysieke infrastructuur. De slecht renderende Betuwelijn en de zieltogende HSL liggen nog vers in het geheugen. Samenvattend, mijn advies aan al deze economen is: 'Stop met wensenlijstjes en kom met gedegen voorstellen'.

Tenslotte, eigenlijk is de oproep aan de Nederlandse politiek om met meer overheidsschulden de economie sneller te laten groeien een 'cognitieve dissonantie'. Nederland heeft al vele jaren een enorm overschot op de lopende rekening van de betalingsbalans (ca. 10% van het bbp) en onze pensioenfondsen hebben een vermogen van meer dan 1000 miljard om te investeren. Hieruit blijkt dat er in Nederland genoeg geld wordt gegenereerd, maar dat er kennelijk te weinig overtuigende voorstellen zijn om daar in ons land iets moois mee te doen. Het overgrote deel wordt nu in het buitenland geïnvesteerd. De grote vraag die gesteld moet worden is dan ook *niet* 'moet de overheid meer schulden maken', maar *wel* 'waarom wordt er in Nederland niet meer geïnvesteerd'. Voor echte goede voorstellen is er geld genoeg en kunnen we de economie versterken zonder de staatsschuld te laten oplopen.

Guus Berkhout is emeritus hoogleraar geowetenschappen en is oprichter-directeur van het nieuwe 'Centre for Global Socio-Economic Change' (www.cfgsec.com).